

Рақамли Трансформациянинг Суғурта Соҳасига Таъсири

Алимов Баходир Батирович¹

Аннотация: Илмий мақолада рақамли трансформациянинг суғуртага таъсири кенг изоҳ қилиб берилди. Яъни суғурта бозорини рақамли трансформациялаш асосида ривожлантириш давалт стратегик мақсадлардан бирини амалга оширишдан иборатдир. Бу борада жаҳонда суғурта хизматларини рақамлаштириш жадал суратларда ривожланмоқда. Рақамли суғурта атамасига олимлар томонидан келтирилган таърифлар, дунё молия бозорига киришда тўртта С-си – мижозлар (Customers), рақобатчилар (Competitors), харажатлар (Costs) ва мувофиқлик (Compliance) омилларига этибор бериш кераклиги, фойдаланишга асосланган суғурта (ФАС - Usage-based insurance (UBI)), фойдаланишга асосланган автомобил суғуртаси орқали хавфларни олдини олиш, суғурта синовлари бўйича мослаштирилган хизматлар кенг ёритиб берилган.

Калит сўз: суғурта, суғурта бозори, рақамли суғурта, рақамли трансформация, сунъий интеллект, блокчейн, нарсалар Интернети.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги ПФ-6079-сонли ““Рақамли Ўзбекистон - 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонида “Иқтисодиётнинг реал секторида рақамли технологияларни ривожлантириш мақсадида - суғурта тизимини рақамлаштириш учун давлат-хусусий шериклик асосида рақамли суғуртани амалга ошириш механизмларини ишлаб чиқиш ва жорий этишдан иборат”. Шу билан бирга ушбу фармонда мажбурий суғурта турлари портфелини шакллантирувчи ахборот тизимини “UzagrosOnline” ягона электрон ахборот тизимига интеграция қилиш; QR-кодли пластик карталар орқали суғурта полисларини сотишни автоматлаштиришга мўлжалланган “Универсал полис”, ахборот тизими, мобиль илова ва веб-сайтни модернизация қилиш; бошқарув фаолиятини автоматлаштиришга мўлжалланган марказлаштирилган ахборот тизимини ишлаб чиқиш; суғурта агентлари учун маълумотларни автоматлаштирилган тарзда Ягона ахборот тизимига киритиш ва полисларни шакллантириш учун мобиль илова ишлаб чиқиш; Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали суғурта полисларни (ОСАГО, КАСКО ва бахтсиз ходисалардан) шакллантириш².

Мамлакатимизда молия бозорини янада ривожлантириш ва бозор иштирокчилари фаолиятини кенгайтириш шунингдек суғурта компанияларида инновацион хизмат турларини жорий этиш ва компанияларнинг самарадорлигини ошириш, молиявий хизматларининг ҳажини уларнинг янги турларини жорий қилиш ва сифатини ошириш ҳисобига кенгайтириш, шунингдек капитални жалб қилиш ҳамда корхона, молиявий институтлари ва аҳолини эркин ресурсларини жойлаштиришдаги муқобил манба сифатида фонд бозорини ривожлантириш” стратегик вазибалардан бири этиб белгиланди.

Дарҳақиқат мамлакат ҳудудларида суғурта хизматларини такомиллаштириш ва ҳудудий суғурта бозорини ривожлантириш молия тизими олдида қўйилган долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Нафақат мамлакатимиз балки ҳорижий мамлактларнинг еттакчи иқтисодий олимлари томонидан олиб борилган илмий изланишларда ҳам суғуртанинг мамлакат иқтисодиётида

¹ Ph.D, доцент Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бизнес ва тадбиркорлик олий мактабининг “Бизнесни бошқариш (МВА)” кафедраси

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги ПФ-6079-сонли ““Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони

тутган ўрни ва аҳамияти борасида кўплаб фикрлар билдириб ўтилган. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Суғурта бозорини рақамлаштириш ва ҳаёт суғуртаси соҳасини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2021 йил 23 октябрдаги ПҚ-5265-сон қарори ижросини таъминлаш мақсадида 2022 йил 5 декабрда Вазирлар Маҳкамасининг “Электрон турдаги суғурта хизматларини кўрсатиш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқлаш ҳақида” 694-сон қарори қабул қилинди.

Низомга асосан, барча суғурта турлари бўйича суғурта полислари Молия вазирлиги ҳузуридаги Суғурта бозорини ривожлантириш агентлиги Суғурта тўловларини кафолатлаш жамғармаси билан биргаликда юритадиган ягона автоматлаштирилган ахборот тизимида рўйхатга олиниши йўлга қўйилади ҳамда Суғурта тўловларини кафолатлаш жамғармаси фаолиятини кенгайтириш ва бошқарув тизимини такомиллаштириш амалга оширилади. Шунингдек, эндиликда: суғуртанинг барча турларини (классларини) электрон шаклда сотиш, расмийлаштириш, рўйхатга олиш ва суғурталовчи ва суғурта қилдирувчи мижозлар ўртасида инсон омилисиз маълумотлар алмашинуви йўлга қўйилади; 2022 йил 31 декабрга қадар тегишли вазирлик ва манфаатдор идоралар билан биргаликда барча суғурта полисларини рўйхатга олувчи ва уларнинг айланмасини назорат қилувчи ягона ахборот тизими жорий қилинади ҳамда бу тизимнинг барча суғурта ташкилотларининг ахборот тизимлари билан интеграциялашуви амалга оширилади; 2023 йил 1 мартга қадар ички ишлар органи ходимларининг иштирокисиз расмийлаштирилган йўл-транспорт ҳодисаси тўғрисидаги хабарнома (Европротокол)ни онлайн тарзда тўлдиришга ва кўриб чиқилишини амалга оширишга мўлжалланган ягона мобил илова ишга туширилади; 2023 йил 1 июлга қадар ягона мобил илова орқали бошқа мажбурий ва ихтиёрий суғурта турлари бўйича суғурта даъволарига оид аризалар онлайн тарзда юборилиши ҳамда кўриб чиқилиши амалиётга жорий этилади; бир ой муддатда Молия вазирлиги ҳузуридаги Суғурта бозорини ривожлантириш агентлиги тегишли “Call-марказ” хизмати ташкил этилади; 2023 йил 1 июлга қадар илғор халқаро тажрибаларни ўрганган ҳолда “Қишлоқ хўжалиги таваккалчиликларини суғурталаш тўғрисида”ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилади.

Давлат ва жамият ҳаётининг барча жабҳаларида рақамлаштиришни фаол жорий этиш тенденцияларидан келиб чиққан ҳолда “Ўзбекинвест” мамлакатимизда биринчи бўлиб мижозларга хизмат кўрсатишдаги биометрик ахборот тизимининг замонавий рақамли технологияси Face IDни барча ахборот тизимлари ва мобил иловаларига жорий қилди. Бу эса 2022 йил давомида 80 мингдан ортиқ мижозларга Face ID технологиясидан фойдаланган ҳолда суғурта хизматларини бир зумда расмийлаштириш ва харид қилиш қулайлигини яратиб берди. Компания мижозларга қулай ва сифатли хизмат кўрсатиш мақсадида онлайн суғурта платформаларини ишга туширди ва қисқа вақт ичида суғуртанинг 9 турини тўлиқ онлайн режимга ўтказди. 2022 йилда компаниянинг рақамли платформалари орқали 303 000 дан ортиқ онлайн полислари сотиб олинди, бу кўрсаткич 2021 йилга нисбатан 15 баробар кўпдир.

Барча электрон платформаларда суғурта ходисасини кўриб чиқиш учун онлайн ариза бериш хизмати мижозларга қулайлик яратиш мақсадида ишлаб чиқилган. Ушбу хизмат суғурта ходисасини офисга ташриф буюрмасдан онлайн тарзда ҳал қилиш ва бунинг учун суғурта товонини олиш имконини беради³.

АДАБИЁТЛАР ШАРҲИ

Суғурта бозорини ривожланишида бир қатор олимлар илмий изланишлар олиб боришган бўлиб, улардан Stev O’Hearn тадқиқотларидан шу нарса аён бўладики⁴, блокчейн технологияси кенг қўламли иловаларга эга инновацион дастур бўлиб у турли молиявий соҳаларда кенг қўлланилиб келмоқда, бунда асосий эътибор молиявий хизматларни содалаштиришга-40 фоизга ва харажатларни 70 фоизга камайтиришга қаратилганлиги билана жралиб туради.

Sayegh таъкидлашича⁵, Blockchainin Insurance: Risk Not, Reap Not статистик тадқиқотларига

³ <https://uzbekinvest.uz/news/2022results>

⁴ Stev O’Hearn. Blockchain a catalyst for new approaches in insurance//PwC. –Vol. 2, No2 -P. 2019. 3-4

⁵ Sayegh K. Blockchain Application in Insurance and Reinsurance/ K.Sayegh//Skema. Businessschool. -No1. 2018.-P. 38.

кўра, респондентларнинг 86 фоизи блокчейннинг суғурта соҳасида жуда муҳим ижобий таъсирини қайд этишган, улардан 54 фоизи потенциал фойда келтирган ҳолда ҳатто соҳанинг трансформациясини башорат қилганларини айтиб ўтади.

Рақамлаштириш суғурталовчиларнинг инновацияларга қизиқишини белгилайди, жумладан: булутли маълумотларни қайта ишлашни автоматлаштириш ва сунъий интеллект элементлари билан технологиялардан фойдаланиш. Иқтисодиётни рақамлаштириш билан боғлиқ суғуртачиларнинг янги эҳтиёжлари суғуртачилар учун катта ўсиш имкониятларини тақдим этади”⁶.

А. Цыгановнинг фикрига кўра “Рақамли суғурта”⁷ - бу рақамли технологиялар орқали суғурта ҳимоясига бўлган анъанавий ёки ўзига хос (рақамлаштирилган) эҳтиёжни қондириш усули.”дир.

Н.В. Магзумованинг фикрига кўра “Рақамли суғурта, бир томондан, рақамли иқтисодиёт томонидан яратилган бўлса, иккинчи томондан, бунинг ўзи рақамли технологияларни жорий этишга ёрдам беради. Рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда суғурта фаолиятини амалга ошириш суғурта бозорини рақамлаштириш сифатида белгиланади.

Х.М.Шеннаев иқтисодий ривожланган мамлакатларнинг асрлар давомида шаклланган суғурта фаолияти билан боғлиқ назарий қарашлари ва ёндашувлари қиёсий таҳлилини амалга оширган ҳамда ривожланган давлатлар олимлари ва мутахассисларининг суғурта фаолиятининг назарий масалаларига доир тадқиқот ишлари, асосан, математик ва эконометрик моделлаштириш усуллари асосида амалга оширилганлигидан далолат беришлигини таъкидлаб ўтади⁸.

Г.Халикулова тадқиқотларига кўра, “Ақлли суғурта” маҳсулотларини жорий қилиш натижасида технологиянинг ўзи янги бўлишидан ташқари суғурта портфелининг сезиларли даражада ўсиши ва ривожланиши рўй беради, аммо кўп жиҳатдан бу энг муҳим омил ҳар бир миқдор ва суғурта объектининг ўзига хос хусусиятларини имкон қадар ҳисобга олган ҳолда воқеа юз беришининг энг аниқ эҳтимолий нарх кўрсаткичларини шакллантириш имконини берувчи суғурта маҳсулотларини сотиш, бу охир-оқибат рискларни баҳолашдаги аниқликни анча ошириш ва суғурта компанияларининг молиявий барқарорлигига ижобий таъсир қилишига имкон беради⁹.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Компания кичик ёки катта бўладими, рақамли трансформация муҳим аҳамиятга эга. Ҳар бир маъруза, панел муҳокамаси, мақола ва дунё рақамли бўлиб бораётгани сабабли фирмалар қандай рақобатбардош ва долзарб бўлиб қолиши мумкинлиги ҳақидаги тадқиқот бу фикрни баланд ва равшан қилади.

Суғурта сектори рақамли трансформация туфайли тубдан ўзгариб бормоқда. Суғурталовчиларнинг аксарияти рақамли технологияларга катта сармоя киритмоқда. Агар сиз улардан бири бўлмасангиз, рақобатингиз сизни тезда ортда қолдиради. Рақамлаштиришга глобал ўтиш суғурта спектридаги ташувчиларга ҳам бизнес, ҳам бозор нуқтаи назаридан ҳар қуни таъсир кўрсатмоқда. Баъзи суғуртачилар ҳали ҳам рақамли трансформацияни тўлиқ қабул қилишда иккиланишади.

Бошқалар эса, ўзларининг истеъмолчилар базаси ва бозорини кенгайтириш учун ҳаётда бир марта бериладиган имкониятдан фойдаланмоқдалар. Биз технологияни одатдагидек қабул

⁶ Магзумова Н.В. Цифровое страхование: современное состояние и перспективы развития. Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования, №3 (53), 2021. 5 с.

⁷ Цыганов А.А. Цифровизация страхового рынка: задачи, проблемы и перспективы. «Экономика и управление» научные журнал. DOI: 10.26794/1999-849X-2018-11-2-111-120 УДК 368.01

⁸ Шеннаев Х.М. Ўзбекистон Республикасида суғурта фаолиятини ривожлантириш йўналишлари. Иқтисодиёт фанлари доктори (DSc) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2021 й. 33-б.

⁹ Khalikulova, G. PROSPECTS FOR THE INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE INSURANCE SYSTEM OF UZBEKISTAN, International Finance and Accounting: Vol. 2020 : Iss. 1, Article 7

киламиз, чунки у бизнинг кундалик ҳаётимизга шунчалик сингиб кетган. Бозорнинг тўртта С-си – мижозлар (Customers), рақобатчилар (Competitors), харажатлар (Costs) ва мувофиқлик (Compliance) - одатдагидек бизнесдаги ушбу рақамли бузилиш ортида харажатлантирувчи кучлардир¹⁰.

Қаттиқроқ қоидалар, капитал харажатларнинг ўсиши, тезкор рақамли ишга туширишдан рақобатнинг кучайиши ва инвестиция қилинган активларнинг ёмонроқ даромадлари суғурта бизнеси ҳозирда дуч келадиган қийинчиликлардан бир нечтаси. Бундан ташқари, реал ва рақамли дунёлар тезроқ бирлашиши билан суғуртачилар ўз мижозларининг индивидуал товарлар ва хизматларга бўлган тез ўзгарувчан умидлари, холис иштироки ва бошқалар билан шуғулланишлари керак. Ушбу тўсиқларни ҳисобга олган ҳолда, сектор тез ўзгарувчан бозорда долзарб ва рақобатбардош бўлиши учун рақамли трансформацияни фаол равишда қабул қилиши керак.

Анъанавий бизнес ва операцион моделларни қайта кўриб чиқиш андеррайтинг, даъволарни ҳал қилиш ва мижозларга хизмат кўрсатиш каби муҳим операцияларни ўз ичига олиши керак. Суғурта компаниялари буни учта бузувчи технология ёрдамида амалга ошириши мумкин: сунъий интеллект (СИ - Artificial intelligence (AI)), нарсалар Интернетини (НИ - the Internet of Things (IoT)) ва блокчейн.

СИ, НИ ва блокчейннинг суғурта саноатига таъсири:

- яхшиланган андеррайтинг аниқлиги;
- суғурта нархининг динамик модели;
- автоматлаштирилган андеррайтинг ва даъволарни қайта ишлаш;
- яхшиланган суғурта андеррайтинг жараёни - СИ орқали.

Андеррайтинг процедураларини тезлаштириш, ишни инсон эътиборига топшириш, маълумотларга асосланган яхшироқ суғурта полисларини тезроқ тақдим этиш ва мижозлар тажрибасини яхшилаш орқали СИ технологияси самарадорликни ошириши ва иш оқимларини автоматлаштириши мумкин.

СИ рақамли молиявий маълумотлар, кредит тарихи ва бошқа манбалардан андеррайтинг бўйича таклифлар яратиш учун фойдаланиши мумкин. У турли маълумотлар манбаларига кириш ҳуқуқига эга бўлиши ва улардан андеррайтернинг танловини хабардор қилиш учун фойдаланиши мумкин.

Андеррайтерлар мижознинг суғурта қопламаси учун аризасини янада самаралироқ текширишлари ва хавф ҳамда молиявий барқарорликни кўрсатадиган сигналларни излашлари мумкин. Улар, шунингдек, даъвони кўриб чиқишлари ва унинг қонунийлигини аниқлашлари, тўлов талабларига мос келишини аниқлашлари ёки сохта бўлиб кўринса, қизил байроқни кўтаришлари мумкин.

Катта ҳажмдаги иловалар ёки даъволарни СИ томонидан оммавий равишда таҳлил қилиш мумкин, бу уларни тезда таснифлаши, маълумотлар таҳлили ёрдамида таққослаши, тенденцияларни аниқлаши мумкин. Натижада, андеррайтерлар ўзларининг барча мижозлари ҳақида кўпроқ маълумотга эга бўлиб, бу уларга оқилона қарорлар қабул қилиш имконини беради.

Кўплаб энг яхши суғуртачилар кўплаб манбалардан тўпланган катта ҳажмдаги маълумотларни қазиб олиш учун машинани ўрганиш (МЎ - machine learning (ML)) алгоритмлари ва мураккаб маълумотлар таҳлилидан фойдаланади, бу эса хавфларни баҳолашнинг аниқлигини оширади. Ўзаро савдо ва фирибгарликни аниқлаш телематика, НИ, ижтимоий медиа, дронлар, МІВ, DMV ва бошқа анъанавий учинчи томон ташқи тизимларидан тўпланган катта маълумотлар тўпланиши тезда жамлайдиган ва баҳолайдиган машинани ўрганиш воситалари ёрдамида

¹⁰ <https://www.cigniti.com/blog/digital-transformation-insurance-industry/>

амалга оширилади.

Суғурталовчилар энди аудио, тасвир ва видео таҳлиллари туфайли мижозларнинг қониқишини ошириш учун даъволарни аниқ ва тезкор кўриб чиқишлари ва ҳал қилишлари мумкин, бу суғурта соҳасидаги сунъий интеллект секторни инқилоб қилишнинг учинчи муҳим усули ҳисобланади.

Масалан, автомашина суғуртасига эга бўлган шахс ўз мобил иловасидан фойдаланиб, воқеа суратларини юклаш орқали воқеа содир бўлган тақдирда дарҳол даъво қилиши мумкин. Ўз-ўзини ўрганиш алгоритмлари кейинчалик зарар даражасини аниқлаши ва фотосуратлардан тегишли даъволар билан боғлиқ маълумотларни тўплаш орқали даъволарни баҳолаш жараёнини автоматлаштириши мумкин.

Динамик суғурта нархлаш модели - НИ орқали. НИ технологиялари одатий суғурта бизнес моделларини ўзгартириши кутилмоқда, жумладан суғуртачилар ўз мижозлари билан қандай ўзаро муносабатда бўлишлари ва хавфни фундаментал даражада баҳолаш ва бошқариш. Нархлар хавфини баҳолаш мумкин бўлган маълумотлар миқдори бугунги гипербоғланган жамиятда мисли кўрилмаган тезликда ишлаб чиқарилмоқда.

Сенсорга асосланган смартфонлар, тақиладиган қурилмалар ва “ақлли” маиший техникаларнинг кўпайиши суғуртачилар учун тобора кенгайиб бораётган НИ бозорида кўплаб бизнес истикболларини яратди.

Кўп ўлчовли истеъмолчи маълумотларидан фойдали маълумотларни олиш орқали тўловчилар андеррайтингни созлаш учун янада аниқроқ актуар моделларни яратиши мумкин. Масалан, улар кредит баллари каби прокси-сервер ўлчовлари ўрнига реал вақтда хатти-ҳаракатлар ва контекстуал мижоз маълумотларидан фойдаланган ҳолда юқори сифатли, динамик хавф профилларини яратиши мумкин.

Суғурта бизнесида ривожланаётган нарсалар интернетини тенденцияси, рақамли узилишлар ва суғурта хизматларининг умумий жозибдорлиги асосида катта салоҳиятни яширадиган тўртта муҳим экотизимни (уланган соғлиқни сақлаш, уланган автомобиллар, тижорат линиялари ва ақлли уйлар) аниқлаш мумкин.

Мослаштирилган товарлар ва хизматларни ишлаб чиқариш суғурта соҳасида НИ-дан фойдаланишнинг яна бир усули ҳисобланади. Шахснинг ҳайдаш одатларига кўра юқори чегирмаларга асосланадиган фойдаланишга асосланган суғурта (ФАС - Usage-based insurance (UBI)) автосуғурталовчилар томонидан мослаштирилган маҳсулотларни жорий қилиш учун ишлатилиши мумкин. Натижада, агар суғурталанган шахс эҳтиётсизлик билан ҳаракат қилса, автомобилга ўрнатилган сенсорлар уни тезда аниқлайди ва суғурталовчининг НИ платформасига суғурта мукофотини тегишли миқдорда ошириш учун юборди.

Фойдаланишга асосланган автомобил суғуртаси суғурта тарифларини ҳисоблаш учун НИ сенсорлари томонидан тўпланган шахсий маълумотлардан фойдаланган ҳолда маълум бир ҳайдовчининг хавф омилини баҳолаш учун статистик маълумотларга таянадиган анъанавий усулни алмаштиради. ФАС тизимлари ҳайдовчининг хавфсиз ҳайдаш қоидаларига риоя қилишини кузатиб боради. Мукофотларни аниқлашда улар тез-тез машина юрган миллар сонини ҳисобга олади ва кўпинча ҳайдовчиларга сезиларли тежашни таклиф қилади.

Ва ниҳоят, суғурталовчилар автомобилларга техник хизмат кўрсатиш ҳақида билдиришномалар, транспорт воситаларини тиклаш ва йўл бўйлаб фавқулодда ёрдам каби янги хизматларни ишлаб чиқиш учун НИ-дан фойдаланишлари мумкин.

Автоматлаштирилган андеррайтинг ва даъволарни қайта ишлаш - блокчейн орқали. Сектордаги блокчейн иловалари ҳали бошланғич босқичида бўлса-да, СИ ва НИ аллақачон суғуртачиларга бизнес мақсадларига эришишда ёрдам бермоқда. Бироқ, тақсимланган дафтар технологияси охиригача ҳисобдорлик, шаффофлик ва кучли маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш учун катта имкониятларга эга.

Блокчейн технологияси суғуртачиларга ва уларнинг мижозларига даъволарни кўриб чиқиш, фирибгарликни аниқлаш, қайта суғурталаш ва “тенгдошга” суғурталаш каби қатор соҳаларда сезиларли даражада ёрдам бериш имкониятига эга. Блокчейн технологиясидан фойдаланиш маҳсулотни яратиш, андеррайтинг, даъволарни бошқариш ва бошқаришга қандай таъсир қилиши аниқ. Блокчейн таклиф қилиши мумкин бўлган муҳим афзалликлардан бири бу харажатларни тежашдир. Бугунги кунда харажатларни камайтиришга қаратилган саъй-ҳаракатлар кўплаб блокчейн фойдаланиш ҳолатларининг асосий йўналиши бўлди. Суғурта компаниялари ҳақида ўйлаётган биринчи йўналишлар даъволарни тўлашни автоматлаштириш учун блокчейндан фойдаланишни ўз ичига олади. Корхоналар ва қайта суғурталовчилар ўртасидаги камровни тасдиқлаш орқали блокчейн даъво тартиб-қоидаларини автоматлаштиришга ёрдам беради. Бундан ташқари, у томонлар ўртасидаги даъволар учун тўловларни автоматлаштиради, бу эса суғурта компанияларининг маъмурий харажатларини камайтиради.

Андеррайтинг учун ҳар қандай рақамли далилларни узатиш, шу жумладан электрон соғлиқни сақлаш маълумотларидан фойдаланиш блокчейн (ЭССК - Electronic health record (EHR)) учун яна бир потенциал фойдаланиш ҳисобланади. Биз бошқа нархлар ва маҳсулотни ишлаб чиқиш соҳаларида келажакдаги тузатишларни тахмин қилишимиз мумкин, чунки рақамли далилларни андеррайтингга киритиш осонроқ. Яқин келажакда суғурта жараёнларини автоматлаштириш учун нарсалар интернетини (НИ) ва сунъий интеллект (СИ) бирлашиши натижасида саноатимиз тубдан фарқ қилади. Булар ҳали ҳам нисбатан янги технологиялар, шунинг учун суғурта бизнеси улардан тўлиқ фойда олишдан олдин тегишли текширувдан ўтиш керак.

Сохта даъволарни аниқлаш ва мониторинг қилиш суғурта секторида блокчейннинг муҳим қўлланилиши бўлиши мумкин. Таксимланган дафтарлардан суғуртачилар ва бошқа манфаатдор томонлар даъво далиллари, учинчи томон текшируви ҳисоботлари ва полиция ёзувларидан тегишли маълумотларга тезкор кириш ва янгилаш учун хавфларни самарали камайтириш учун фойдаланишлари мумкин.

Рақамлаштиришни қабул қилишга ёндашув. Драйвнинг ўлчами ва тезлигини ҳисобга олган ҳолда рақамлаштиришга қаратилган жуда кўп вариантлар мавжуд. Рақамли иқтисодиётда муваффақиятга эришмоқчи бўлган компаниялар уларга қуйидагиларга имкон берадиган тизимли стратегияни қабул қилишлари керак:

- тўғри фойдаланиш ҳолатларини аниқлаш;
- асосий операцияларни рақамлаштириш;
- стратегик режани тузиш;
- тўғри фойдаланиш ҳолатларини аниқлаш.

Тўғри фойдаланиш ҳолатларини аниқлаш ва устуворлик қилишда фирмалар қуйидаги учта жиҳатни ҳисобга олишлари керак:

- **Молиявий таъсир** - самарадорликни оширишнинг пастки чизиғига, соф промоутер рейтингига, диверсификациядан олинган даромадларга ва бошқаларга таъсирини ва бунга эришиш учун зарур бўлган инвестицияларни баҳолайди.
- **Стратегик мувофиқлаштириш** - ҳар бир фойдаланиш ҳолати фирманинг қисқа, ўрта ва узоқ муддатли мақсадларига ва унинг умумий қарашларига қандай ҳисса кўшишини ўлчайди.
- **Амалга ошириш қулайлиги** - амалга оширишнинг ички ва ташқи томонларини қамраб олади. Ички элементлар мавжуд имкониятлар ва инсон капиталининг мавжудлигини ўз ичига олади. Ташқи омилларга технологиянинг мавжудлиги ва етуқлиги ҳамда мижозлар томонидан технологияни қабул қилиш даражаси киради.

Асосий операцияларни рақамлаштириш. Фирманинг асосий операцияларини рақамлаштириш муҳим иш бўлиб, иккита муҳим мақсадга хизмат қилади: бу одамларга такрорланадиган

вазифаларни автоматлаштириш орқали кўшимча қийматли фаолиятга эътибор қаратиш имконини беради ҳамда у ташкилотни янги ташаббусларни узлуксиз ва самарали ўзлаштиришга тайёрлайди.

Стратегик режани тузиш. Белгиланган стратегик мақсадлар билан ҳам реал амалга ошириш жиддий режалаштиришни талаб қилади. Компаниялар олдинга силжишдан олдин биз тадқиқотимизда таҳлил қилган энг муваффақиятли фойдаланиш ҳолатларида турли технологияларни қандай, қачон, қаерда ва нима учун жорий этишни хоҳлашларини жуда аниқ айтиб беришди.

Мисол учун, биз кўриб чиққан сунъий интеллектдан фойдаланиш ҳолатлари самарали амалга ошириш корхоналарга ўз маълумотларининг қийматини тан олишлари кераклигини кўрсатадиган кўплаб далилларни тақдим этади. Натижаларнинг бизнес стратегиясига мос келишига ишонч ҳосил қилишнинг муҳим босқичи СИ двигателини ўқитишда фойдаланиш учун маълумотларни тозалаш ва тайёрлаш жараёнидир. Натижада, раҳбарият, операторлар ва экотизим ҳамкорлари жойлаштиришдан олдинги маълумотларни йиғиш ва тайёрлаш босқичини кўллаб-қувватлаши ва масъулиятни ўз зиммасига олиши керак.

Компаниялар рақамлилаштириш стратегиясини амалга оширишга ёрдам берадиган бажариладиган йўл харитасини ишлаб чиқади ва уларга амал қилади. Ушбу ёндашувни учта асосий қадам кўяди:

- **Стратегик лойиҳа** - устувор фойдаланиш ҳолатлари учун провайдерларни аниқлаш ва келажакдаги ўзаро таъсир модели ва олдинга силжиш қобилияти моделини лойиҳалаш, шу жумладан ўзаро фаолият рақамли мукамаллик маркази;
- **Стратегияни синондан ўтказиш** - синаб кўриш, ўрганиш, айлантириш ва жойлаштириш учун фойдаланиш ҳолатлари бўйлаб ўтадиган ҳақиқий ёки симуляция қилинган транзакциялар;
- **Ечимларни татбиқ этиш** - бизнес, мамлакатлар, бизнес бўлинмалари /функциялари ва маҳсулотлар бўйлаб рақамли ечимларни кенгроқ тарқатиш ва тўлиқ миқёсда жорий этиш.

ХУЛОСА

Истеъмолчилар ҳар бир маҳсулот ва хизматда қулай соддаликни исташлари сабабли, рақамлаштириш ривожланишда давом этади. Суғурта дисквалификация эмас. Натижада, бу суғуртачилар учун ташкилотни рақамлаштиришга киришиш ва тезлаштириш учун идеал вақт. Албатта, имкониятлар билан бирга, ташкилот раҳбариятини бозорнинг рақамлаштириш имкониятларини тўлиқ тан олишга ва ташкилотнинг рақамли трансформацияни амалга ошириш, билимлардаги бўшлиқни бартараф этиш ва мослаштирилган ўрнатилган ечимни яратиш учун рақамли фаоллаштирувчини аутсорсинг қилишга тайёрлигини олишга мажбур қиладиган қийинчиликлар пайдо бўлади.

Ўрнатилган суғурта рақамлаштиришни очиш учун калит бўлиб хизмат қилган ҳолда, суғурта компаниялари узилишни ёки бузилишни бошқаришни танлаши мумкин.

Сигнити глобал суғуртачиларни рақамли трансформация саёҳатларида кўллаб-қувватлайди ва уларга яхшиланган мижозлар тажрибасини тақдим этишда ва рақобатдош устунликка эга бўлишда ёрдам беради.

Суғурта синовлари бўйича мослаштирилган хизматлар:

- Ҳаётни суғурталаш (ҳаёт, аннуитет ва пенсия)
- Мулк ва қурбонлар (M & C) - Property & Casualty (P & C)
- & Авто
- Қайта суғурталаш сегментлари

Бек-офиснинг самарали ишлашини таъминлаш орқали иловаларингиз ва тизимларингиз

муаммосиз ишлашани таъминлаймиз. Синов хизматлари портфелимиз ва тенгсиз тажрибамиз бизни ишончли маслаҳатчи ва суғурта мижозлари учун афзал технология ҳамкори сифатида исботлайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 октябрдаги ПФ-6079-сонли ““Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони
2. Khaliqulova, G. PROSPECTS FOR THE INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE INSURANCE SYSTEM OF UZBEKISTAN, *International Finance and Accounting: Vol. 2020 : Iss. 1, Article 7*
3. Sayegh K. Blockchain Application in Insurance and Reinsurance/ K.Sayegh//Skema. Businessschool. -No1. 2018.-P. 38.
4. Stev O’Hearn. Blockchain a catalyst for new approaches in insurance//PwC. –Vol. 2, No2 –P 2019. 3-4
5. Алимов, Б. Б. (2023). РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТАЪСИРИДА СУҒУРТА БОЗОРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯСИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 37, 150-161.
6. Магзумова Н.В. Цифровое страхование: современное состояние и перспективы развития. *Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования*, №3 (53), 2021. 5 с.
7. Шохмансур, Ш., & Алимов, Б. (2019). Суғурта компаниялари инвесторлари манфаати позициясидан бухгалтерия балансини комплекс ретропрогноз таҳлил қилиш методи. *Экономика и инновационные технологии*, (4), 172-189.
8. Шеннаев Х.М. Ўзбекистон Республикасида суғурта фаолиятини ривожлантириш йўналишлари. Иқтисодий фанлари доктори (DSc) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2021 й. 33-б.
9. Цыганов А.А. Цифровизация страхового рынка: задачи, проблемы и перспективы. «Экономика и управление» научные журнал. DOI: 10.26794/1999-849X-2018-11-2-111-120 УДК 368.01
10. <https://uzbekinvest.uz/news/2022results>
11. <https://www.cigniti.com/blog/digital-transformation-insurance-industry/>

